

ارائه مدلی برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه (مورد واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران)

فاطمه آخوندی^۱

حمیدرضا آراسته^۲

نادرقلی قورچیان^۳

پریوش جعفری^۴

صفحات ۱۳ تا ۴۲

دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۶

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۱

<https://doi.org/10.71963/smr.2025.1204644>

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

در جوامع امروزی از نهاد دانشگاه و آموزش عالی انتظار می‌رود دانش‌آموختگان خود را به‌گونه‌ای تعلیم دهند که در دو ساحت اشتغال حرفه‌ای و الزامات زندگی شخصی و اجتماعی از بینش، دانش و مهارت‌های مؤثر و مقتضی نیازهای زیست جمعی را به دست آورند. لذا این پژوهش با هدف ارائه مدلی برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه انجام شد. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و استراتژی پژوهش در بخش کیفی، تحلیل محتوا و در بخش کمی، پیمایشی بود. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در بخش کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته بود. مشارکت‌کنندگان پژوهش در بخش کیفی، خبرگان و متخصصان حوزه آموزش عالی بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در بخش کمی، اعضای هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران بودند که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. اعتبار داده‌های کیفی از طریق بررسی توسط اعضاء، بازبینی توسط همکاران و بازنگری توسط ناظران خارجی بررسی و تأیید شد و برای پایایی کیفی و محاسبه قابلیت اطمینان یا سازگاری کدگذاری‌های انجام‌شده، از روش «پایایی بین دو کدگذار» استفاده شد. در بخش کمی نیز روایی همگرا و واگرا و پایایی ترکیبی انجام و تأیید شد. نتیجه تحلیل‌های بخش کیفی استخراج ۳۲۰ کد باز، ۱۱۰ کد محوری و ۱۶ مقوله شد. در نهایت، مدلی مشتمل بر پیوند میان این مقوله‌ها که شامل ۵ بُعد (شایستگی‌های شناختی، شایستگی‌های علمی و تخصصی، شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی، شایستگی‌های اخلاقی و شایستگی‌های خودباندگی مستمر) و ۱۶ مؤلفه است، به‌عنوان عناصر آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی، شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: شهروند حرفه‌ای، آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی، سازوکارهای اجرایی، آموزش عالی.

۱. دانشجوی دکترای مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران؛

akhoondi_fatemeh@yahoo.com

arasteh@khu.ac.ir

۲. استاد گروه آموزشی مدیریت آموزش، دانشگاه خوارزمی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استاد گروه آموزشی مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، تهران، ایران.

۴. دانشیار گروه آموزشی، مدیریت آموزش عالی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱- بیان مسأله

امروزه درک پدیده جهانی شدن به عنوان پدیده‌ای که تمام شئون زندگی بشر کنونی را تحت تأثیر قرار داده، بیش از هر زمان دیگری امکان پذیر شده است (بوزیک^۱، ۲۰۱۹). به همین ترتیب، واژه‌های جهانی (Global)، بین‌المللی (International) و بین فرهنگی (Intercultural) پدیده‌های غالبی هستند که جهان پیرامون ما را که در آن ساکنیم، شکل می‌دهند. درک این پویایی‌ها برای ما که در قرن بیست و یکم زندگی می‌کنیم، نسبت به گذشتگان بسیار ملموس‌تر است. کسب موفقیت در این وضعیت، نیازمند ایجاد تغییر در الگوی تفکر ما درباره جهان پیرامون است. برای جوانانی که در حال فراگرفتن شیوه‌های هدایت زندگی معاصر هستند، این واقعیت جدید نیازمند یکسری از مهارت‌های مشخص است. جوانان برای پیشرفت و کسب موفقیت در جهانی از مرزهای مبهم، لازم است ویژگی‌هایی داشته باشند و شخصیتی چندبعدی پیدا کنند. آن‌ها باید اعتماد به نفس لازم را برای درنوردیدن این مرزهای واقعی و خیالی و تمایل به همکاری و مشارکت با سایر افراد و گروه‌های متفاوت کسب کنند (ریچاردسون^۲، ۲۰۱۵). در این ارتباط مقوله شهروندی که از جمله مباحث بسیار مهم است و سابقه آن به دولت شهرهای یونان باستان برمی‌گردد، تحت تأثیر این پدیده قرار گرفته است (سیم و چو^۳، ۲۰۱۷).

آموزش شهروندی جهانی به عنوان یک روند آموزش جهانی، به تازگی توسط بسیاری از نظام‌های آموزشی به منظور آموزش دانشجویان برای آماده‌سازی جوانان برای مشارکت در جامعه جهانی به کار گرفته شده است (یمین، گورن و مکسول^۴، ۲۰۱۸) و به عنوان یک پارادایم در حال شکل‌گیری و چشم‌انداز آموزشی نوین است که به نظریه‌پردازان، سیاست‌گذاران و متخصصان اجازه می‌دهد تا موضوعات قدیمی را مجدداً مفهوم‌سازی کنند (طاروزی و اینگواگاتو، ۲۰۱۸). به بیانی دیگر، در عصر به هم پیوستگی جهانی، دنیا با چالش‌هایی عظیم و همچنین فرصت‌هایی مواجه است که نیازمند الگوهای جدید آموزش است که از منظر عقلانیت ابزاری ایجاد نشده‌اند؛ لذا این مسئله مطرح است که آیا تجربیات آموزشی کنونی، دانش، مهارت و ارزش‌های مورد نیاز دانشجویان برای فهم بنیادین آنچه در جهان در حال رخ دادن است را

^۱- Bouzik

^۲- Richardson

^۳- Sim and chu

^۴- Yemin; Goren; Maxwell

فراهم می‌کند؟ آیا فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی به ما چگونگی تأثیرگذاری مسائل جهانی بر زندگی، جوامع، ملت‌ها و به صورت کلی سیاره‌ای که در آن زندگی می‌کنیم را آموزش می‌دهد؟ (بوسوی و تورس^۱، ۲۰۱۹). از طرف دیگر، امروزه هم‌زمان با از بین رفتن مرزها و جایگزین شدن سازمان‌های غیردولتی و فعال شدن نهادهای نوین آموزشی، بصیرت‌ها و رسالت‌های جدیدی در محافل علمی پا به عرصه وجود نهادند. تغییرات بسیار سریع آرمانی در نظام مدیریت دانش و مدیریت آموزش عالی جهان، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی را با چالش‌های جدیدی مواجه کرد، چراکه حس کردند باتوجه به تغییرات محیطی، ناچار به تجدیدنظر و بازاندیشی در فرآیندهای یاددهی و یادگیری می‌باشند و از طرفی نیز، انتظارات جدید یادگیرندگان، آن‌ها را بر آن داشت تا در ارتقای سطح کیفیت خود بکوشند. این امر تغییر مرزهای حرفه‌ای در نظام آموزشی را می‌طلبد. فرآیند جهانی شدن و لزوم خلق و توسعه انسان دانا، خصوصیات ویژه‌ای را برای شهروند مطلوب قرن بیست و یکم برمی‌گزیند که محققان آن‌ها را با نام‌ها و خصوصیات مختلفی برشمرده‌اند (هولدن^۲، ۲۰۰۶).

آلیس چو در قبال این سوال که دانشگاه‌های ما چه نوع انسانی را باید تربیت کنند، تأکید می‌ورزد که دانشگاه‌های ما نباید به صدور مدرک کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دلخوش باشند، بلکه باید شهروندان حرفه‌ای برای زندگی تربیت کنند که به ایجاد تغییر و دگرگونی در سطح جامعه ملی و جهانی پردازند و دانش، مهارت و بینش خود را با افراد جامعه و کل جهان شریک شوند (آلیس چو^۳، ۲۰۰۳). حال یکی از مسائل مهمی که در رابطه با مفهوم شهروند و شهروندی وجود دارد، این است که چگونه می‌توان آن را تعلیم و آموزش داد تا بر اساس آن، شاهد اجرای صحیح آن در جامعه و شناخت وظایف و تکالیف مبتنی بر آن بود (موک و لی^۴، ۲۰۱۷).

رشیدی (۱۳۹۶) معتقد است: در حال حاضر، هیچ‌یک از دانشگاه‌ها در سطح کشور برنامه‌ای برای تربیت شهروند جهانی ندارند. جهت‌گیری و سیاست‌های حاکم بر وزارت علوم و دانشگاه‌ها در این زمینه روشن نیست. همچنین شریفی و همکاران (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیدند

^۱- Busoy, Torres

^۲- Holden

^۳- Alice chu

^۴- Mook and Lee

که آموزش‌های دانشگاهی نقشی در ایجاد و پرورش ویژگی‌های شهروند حرفه‌ای در دانشجویان نداشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که محتوای نظام آموزش عالی کشور تقریباً به‌طور مستقیم از اهداف کلی نظام در همه سطوح سرچشمه نگرفته است و محتوا از اهداف فاصله دارند؛ لذا فراگیران، آموزشی را که آنان را به شهروندان حرفه‌ای جهانی تبدیل کند، دریافت نمی‌کنند.

واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران با دارا بودن حدود (۲۰۰۰۰۰) دانشجو در مقاطع مختلف تحصیلی و با قدمت ۴۰ ساله یکی از مهم‌ترین مراکز علمی کشور است که دانش‌آموختگان این دانشگاه در زمینه ادامه تحصیل و اشتغال در قلمرو ملی و جهانی در حال فعالیت هستند. از آنجا که تجربیات آموزشی کنونی دانش، مهارت و ارزش‌های موردنیاز دانشجویان برای فهم بنیادین آنچه در جهان در حال رخ دادن است را فراهم نمی‌کند و عدم خودباوری و اعتمادبه‌نفس لازم در دانشجویان برای رویارویی با افراد و گروه‌های متفاوت و جود ندارد و علاوه بر آن، آگاهی و شناخت کافی از فرهنگ و تاریخ کشورمان برای حضور مؤثر در مجامع علمی و فرهنگی ملی و جهانی در دانشجویان وجود ندارد؛ بنابراین در بحث آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی بسیار مهم است که این دانشجویان بتوانند شایستگی‌های لازم جهت حضور در سطح ملی و جهانی برای ادامه تحصیل و اشتغال را کسب کنند و حضوری مؤثر در دنیای معاصر حاضر داشته باشند.

براین اساس، با عنایت به جایگاه شایسته‌ای که در نظام ارزشی ما برای انسان‌های متعالی وجود دارد و از آنجا که والاترین هدف آموزش عالی در کشور، انسان‌سازی است، پس از پرداختن به مفهوم شهروند جهانی و حرفه‌ای در اسناد بالادستی (نقشه جامع علمی کشور، سند برنامه ششم توسعه، بیانیه گام دوم انقلاب، سند تحول و تعالی دانشگاه آزاد اسلامی) و حضور دانشجویانی (از دانشگاه‌های مطرح کشور) که اغلب شایستگی‌های تعامل و تبادل فرهنگی را در صحنه‌های جهانی دارا نبودند و فقدان نظریه‌پردازی و خلأ یک چارچوب نظری و ادراکی، پژوهشگر را بر آن داشت تا با مطالعه نظری و تجربی و بهره‌گیری از ارزش‌های بنیادین اسناد فوق و توجه به اهداف راهبردی نظام جمهوری اسلامی ایران، چشم‌انداز و اهداف آموزش عالی در افق ۱۴۰۴، ابتدا مفهوم جدیدی از شهروند حرفه‌ای جهانی در حوزه آموزش عالی توسط پژوهشگر ارائه شود و سپس مدلی را برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در نظام آموزش عالی کشور طراحی نموده و زمینه‌های نظری و غنای تجربی را در ادبیات آموزش عالی کشور فراهم سازد.

۲- ادبیات پژوهش

۲-۱. ادبیات تجربی

در پژوهشی که کشاورز و بیدختی (۱۴۰۱) انجام داده‌اند، توجه به الگوی آموزش شهروندی جهانی در نظام آموزش و پرورش ایران به منظور تجهیز دانش آموزان به فهم، نگرش و مهارت‌های مورد نیاز برای زیستن در دنیای جهانی شده کنونی به عنوان شهروندانی آگاه، فعال و مسئولیت‌پذیر و همچنین ایفای نقش شایسته در سطوح محلی، ملی و جهانی، می‌تواند منشأ تحولات وسیع شود. همچنین بهمن خانی، احمدی و باقری (۱۴۰۰) در پژوهشی مؤلفه‌های هویت ملی (تعلق خاطر به نمادها، اسطوره‌های ملی و مذهبی، فرهنگ و روش اسلامی، نقش تاریخ، احساس تعلق به فرهنگ، روش زندگی ایرانی، آشنایی با میراث جهانی) و سرمایه فرهنگی (حالت تجسم‌یافته ذهنی، حالت تجسم‌یافته عینی، حالت نهادی شده) بر روی آموزش شهروند جهانی را بررسی کردند و مدلی را ارائه کرده‌اند که دارای برازش مناسب است و به مسئولان نظام‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود که جهت افزایش و ارتقای سطح آموزش شهروند جهانی به مؤلفه‌های هویت ملی و سرمایه فرهنگی تأکید و توجه خاص داشته باشند.

زهرارشیدی (۱۳۹۹) در پژوهشی الگوی برنامه درسی شهروند جهانی در آموزش عالی را تدوین کرد و بر اساس یافته‌ها در بخش کیفی سیستم برنامه درسی عمومی، متمرکز و نوع سازمان‌دهی آن نیز مبتنی بر رویکرد هنجاری دیسیپلین‌محوری است. اکثر مطالب مرتبط با مؤلفه‌های جهانی شدن، اغلب ارتباط غیرمستقیم دارند و از وجوه ایجابی، خنثی و سلبی، وجه خنثی غالب است. از این رو الگوی برنامه درسی شهروند جهانی مبتنی بر رویکرد میان‌رشته‌ای در پنج گام اصلی مشتمل بر عناصر اصلی برنامه درسی براساس سه مؤلفه: دانش، مهارت و نگرش در دو سطح کلان و خرد طراحی شد. در سطح کلان، رویکرد برنامه درسی تلفیقی (ادغام) و در سطح خرد، رویکردهای (عمودی، وسیع و آموزشی) استفاده شد.

ساعد (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی «مطالعه مفهوم و ابعاد شهروندی دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران، دلالت‌هایی در برنامه‌ریزی آموزشی» پرداخته است. یافته‌های پژوهش شامل پنج مضمون فراگیر بود که عبارتند از: مهارت‌های شهروندی دانشگاهی، مفهوم شهروندی دانشگاهی، ابعاد و مؤلفه‌های شهروندی دانشگاهی، آموزش شهروندی دانشگاهی و جوانب شهروندی دانشگاهی.

ماسارو (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان «توسعه شهروندی جهانی در مؤسسات آموزش عالی: مرور سیستماتیک بر ادبیات تحقیق» به این مسئله می‌پردازد که مؤسسات آموزش عالی همچنان

بر ضرورت ایجاد و توسعه شهروندان جهانی تأکید دارند.

عظیم اشرف و همکاران (۲۰۲۱) آموزش شهروند جهانی را فرصتی برای بهبود توسعه اقتصادی پاکستان می‌دانستند. علاوه بر این استادان مذهبی به جای آموزش شهروند جهانی، پرورش هویت اسلامی را پیشنهاد کردند. با این حال، استادان بخش برنامه درسی ملی به مزایای اقتصادی آموزش شهروند جهانی اشاره کردند و بر این اعتقاد مصر بودند که اصول شهروندی جهانی با ارزش‌های ملی و اسلامی مغایرت ندارد.

صدا بایسال و همکارانش (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «شهروندی جهانی: از دیدگاه مدیران دانشکده آموزش» به بررسی مؤلفه‌های شهروند جهانی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که این مدیران بیشتر روی بُعد «ارزش‌ها و نگرش‌های» شهروندی جهانی، از جمله احترام به تفاوت‌ها و ارزش‌ها، احساس تعلق، مدارا، توجه به مسائل جهانی، تعهد به حقوق برابر و حساسیت به مسائل جهانی تمرکز دارند.

در پژوهشی که بوزدار (۲۰۱۹) انجام داد، سه مورد از شاخص‌های شهروندی جهانی، از جمله مسئولیت اجتماعی، شایستگی جهانی و مشارکت مدنی جهانی برای اجرای برنامه را شناسایی کرد.

هوری و همکارانش (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «شهروندی جهانی و آموزش عالی» به مفهوم شهروندی جهانی و توصیف آن پرداختند و توانستند چارچوبی مناسب برای توصیف تعاریف نظری در آموزش شهروند جهانی را پیشنهاد دهند. این یافته‌ها می‌تواند به مربیان در تدوین برنامه درسی آموزش شهروند جهانی و کشف و ارزیابی پیامدهای این آموزش به محققان کمک کند.

بررسی پیشینه نشان می‌دهد که پژوهش‌های انجام شده تنها به مفاهیم، اهمیت، ضرورت و اهداف جهانی شدن، شهروند جهانی و شهروند حرفه‌ای پرداخته‌اند و هیچ کدام از پژوهش‌ها به مؤلفه‌های کاربردی و اجرایی برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی دانشجویان نپرداخته است. این پژوهش در تلاش است تا خلأ نظری مطالعات مرتبط را پر کرده و به شناسایی مؤلفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای در سطح جهانی بپردازد. پژوهش‌هایی که تاکنون صورت گرفته، بیشتر به مفاهیم و بحث‌های نظری شهروند جهانی اکتفا کرده‌اند و تعریف جامع و کاملی از شهروند حرفه‌ای جهانی ارائه نشده است. این مسئله پژوهشگر را بر آن داشت که تعریف جدید و کاملی از شهروند حرفه‌ای جهانی به جامعه آموزش عالی ارائه دهد. مسئله دوم این که در ایران آموزش

شهروند حرفه‌ای جهانی به صورت عملیاتی در سطح دانشگاه‌ها انجام نمی‌شود؛ در صورتی که مسئله آموزش و تربیت شهروند حرفه‌ای جهانی در اسناد بالادستی تأکید شده است و باید به این مهم در دانشگاه‌ها پرداخته شود. برای رسیدن به این هدف، کشف راهکارهای مناسب و بررسی مطلوبیت آن‌ها با مباحث مطرح شده در ادبیات انجام خواهد گرفت؛ بنابراین، سؤال‌های پژوهش به صورت زیر مطرح می‌شود:

سؤال کلی: چه مدلی را برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی می‌توان ارائه نمود؟

سؤالات ویژه:

- ۱- شاخص‌ها، ابعاد و مؤلفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه کدامند؟
- ۲- وضعیت موجود و مطلوب آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه چه می‌باشد؟
- ۳- سازوکارهای اجرایی آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه کدامند؟

۲-۲. ادبیات نظری

شهروندی

شهروند به کسی اطلاق می‌شود که ارزش‌های موردنظر اجتماع در او درونی شده باشد و رفتارهای او مطابق با نُرم جامعه مدنی باشد. امروزه تداوم حیات و پیشرفت جوامع در گرو وجود شهروندانی فعال، مشارکت‌جو، آگاه و کنشگر است (لومباردو^۱، ۲۰۱۵). مارشال در دوره معاصر، شهروندی را مجموعه‌ای از حقوق در حال گسترش می‌داند که به مجموعه‌ای در حال گسترش از انسان‌ها اعطا می‌شود. او حقوق شهروندی را دربردارنده سه نوع حقوق می‌داند: حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی. حقوق شهروندی مدنی که ناظر به برخورداری از حمایت قانونی است، شامل آزادی شخصی، آزادی بیان، اندیشه، عقیده، حق مالکیت شخصی و حق برخورداری بودن از عدالت می‌باشد. حقوق سیاسی که دربرگیرنده حق مشارکت در اعمال قدرت سیاسی به عنوان یکی از اعضای نهاد برخورداری از اقتدار سیاسی و یا به عنوان یکی از انتخاب‌کنندگان اعضای چنین نهادی است و درنهایت، شهروندی رفاهی که حق برخورداری از استانداردهای اولیه زندگی است، اما تعریف مارشال از حقوق اجتماعی نسبت به تعاریفش از حقوق مدنی و سیاسی انتزاعی‌تر است. او معتقد است که مراد از حقوق اجتماعی، عبارت است از طیف وسیعی از حقوق که حق برخورداری از حداقلی از رفاه اقتصادی و امنیت تا حق

^۱- Lombardo

برخورداري کامل از ميراث اجتماعي و حق زندگي به عنوان يک موجود متمدن طبق معيارهاي حاکم بر يک جامعه را در برمي گيرد (مارشال^۱، ۲۰۱۵).

از سوي ديگر، ايدئولوژي اسلام توانسته است ضمن ارج نهادن به هويت فردي انسان، نقش سازنده او را در فعاليت‌هاي اجتماعي گوشزد کند. در اسلام، انسان موجودي اجتماعي است که البته اجتماعي بودن او را بايد با فرديت او به عنوان يک انسان و يک مسلمان در نظر گرفت؛ بنابراين، در اسلام دامنه اصطلاح شهروندي بسيار گسترده‌تر از مفهوم امروزي است و مي‌توان گفت: آنچه امروزه قيودات و شرايطي را براي شهروندي در نظر مي‌گيرند، اعتباراتي بيش نيستند که حجت شرعي و اسلامي براي آن وجود ندارد (آرونتن، ۱۳۹۹).

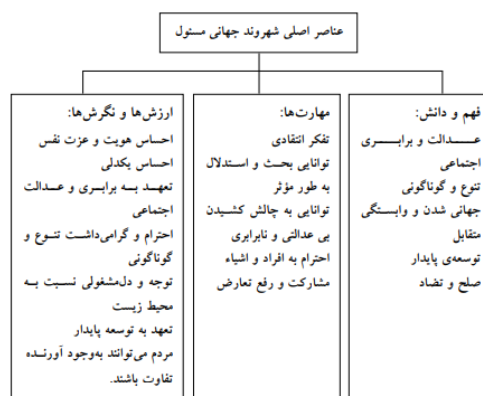
شهروند جهاني

شايد بتوان شناخته‌شده‌ترين تعريف از شهروندي جهاني را برگرفته از سازمان آکسفام انگلستان دانست که شهروندي جهاني را به عنوان فردي که واجد ويژگي‌هاي زير است تعريف مي‌نمايد: آگاه از دنياي وسيع تر و درک نقش خود به عنوان يک شهروند جهاني؛ احترام و ارج نهادن به تفاوت‌ها؛ درک چگونگي فعاليت‌هاي جهاني؛ مشارکت فعالانه در ايجاد عدالت اجتماعي؛ مشارکت در جامعه از سطوح داخلي تا جهاني؛ همکاري با ساير افراد براي تبديل جهان به مکاني عادلانه‌تر و پايدارتر؛ پذيرش مسئوليت عملکرد ديگران (آکسفام، ۲۰۱۵). عبارت «شهروندي جهاني» از يک صفت و يک اسم تشکيل شده است؛ «شهروندي» و «جهاني» براي نشان دادن عضويت در جامعه‌اي که از همه مردم جهان تشکيل شده است (رولند^۳، ۲۰۱۹). آکسفام، کنفدراسيون بين‌المللي متشکل از ۱۵ سازمان است که در ۹۸ کشور جهان با همکاري شرکا و متحدين خود در سراسر جهان، براي پيدا کردن راه‌حل‌هاي پايدار براي معضل فقر و بي‌عدالتي فعاليت مي‌کنند. اين کنفدراسيون، عناصر اصلي شهروند جهاني مسئول را در سه طبقه کلي دانش، مهارت‌ها و نگرش‌ها مطابق با نمودار زير بيان مي‌کند:

^۱- Marshall

^۲- Oxfam

^۳- Rüländ

شکل ۱- نمودار عناصر اصلی شهروند جهانی مسئول (منبع: آکسفام، ۲۰۱۳)

شهروند حرفه‌ای

شهروندان حرفه‌ای افرادی هستند که براساس نیاز جامعه بتوانند فعالانه در زندگی اجتماعی مشارکت کرده و با شیوه‌های گوناگون در سلامت و رفاه جامعه و محیط محلی، ملی و جهانی بکوشند. اگرچه کلیه افراد بدون توجه به جایگاه اقتصادی و اجتماعی، اطلاعات یا مهارت‌ها، در حقوق و مسئولیت‌های شهروندی مشارکت دارند، اما بدیهی است که اثربخشی، کارآیی و توانایی آن‌ها در انجام وظایف مؤثر به عنوان یک شهروند در جامعه فرا مدرن و فرایچه‌پیده به کمیت و کیفیت ظرفیت‌سازی‌هایی که در آن‌ها صورت گرفته است بستگی تام دارد. فرصت‌های آموزشی فراهم شده در مراکز آموزشی باید به موازات سایر تغییرات اجتماعی بوده و در یک فرآیند دوسویه و تعاملی، ضمن ایجاد تغییر در جامعه در جهت آماده نمودن شهروندان آینده، تغییرات سریع و شتابان جامعه را نیز مورد ملاحظه قرار دهد (اتابکی، ۱۳۹۲). ویژگی‌های شهروند حرفه‌ای از عوامل مختلفی شامل ابعاد فردی مانند اعتماد به نفس، احترام، مستقل، ابتکار و اراده، مسئولیت‌پذیری، ابعاد اجتماعی مانند احترام به دیگران، مشارکت و ارتباط مؤثر با دیگران، دموکراسی و مردم‌سالاری، توجه به ارزش‌های اجتماعی، احترام به میراث فرهنگی و نهادهای ملی ابعاد قانونی مانند احترام به قانون، عمل به قانون تحت هر شرایطی تشکیل می‌شود (هاشمی، ۱۳۸۹)؛ بنابراین آموزش شهروند حرفه‌ای تغییرات بسیار سریع و آرمانی در نظام مدیریت دانش و مدیریت آموزش عالی جهان، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی را با چالش‌های جدیدی مواجه کرد، چراکه حس کردند باتوجه به تغییرات محیطی ناچار به تجدیدنظر و بازاندیشی در

فرایندهای یاددهی و یادگیری می‌باشند و از طرفی نیز، انتظارات جدید یادگیرندگان، آن‌ها را بر آن داشت تا در ارتقای سطح کیفیت خود بکوشند. این امر تغییر مرزهای حرفه‌ای را در نظام آموزشی می‌طلبد. فرآیند جهانی‌شدن و لزوم خلق و توسعه انسان دانا، خصوصیات ویژه‌ای را برای شهروند مطلوب قرن بیست و یکم برمی‌گزیند که محققان آن‌ها را با نام‌ها و خصوصیات مختلفی برشمرده‌اند (هولدن^۱، ۲۰۱۶).

آموزش شهروند حرفه‌ای

دانشگاه‌ها نهادهای اصلی تربیت شهروند عمومی و حرفه‌ای هستند. با هرگونه تغییر در بافت اجتماعی، جهت‌گیری آموزش و تربیت شهروند نیز دچار تحول گشته است. امروزه اکثر دانشگاه‌ها و نظام‌های برنامه‌ریزی آموزش عالی نسبت به حفظ و ارتقای جامعه از راه آموزش دموکراتیک و تربیت شهروندان مسئولیت‌پذیر، صبور، صادق، دلسوز و قائل به مشارکت جمعی توجهی ویژه دارند. در دنیای مدرن، به‌طور معمول ارائه برنامه‌های آموزشی در آموزش عالی با این فرض بوده است که دانشجویان به شهروندانی نقاد، متفکر و اهل مشورت تبدیل می‌شوند که می‌توانند فهم و مشارکت سازنده‌ای در جامعه داشته باشند. این «فرهنگ شهروندی» شامل ارزش‌های شخصی و دموکراتیک بنیادینی است که به مشارکت فعالانه دانشجویان در کسب و توسعه تجربیات آموزشی سنجش‌ناپذیر- در مقابل تحکم و القاء و تلقین- است (آرتور و بوهلین^۲، ۲۰۰۵). آموزش شهروند حرفه‌ای نیازمند آن است که در برنامه‌های درسی نظام آموزشی، مفاهیمی همچون انسانیت، صداقت در رفتار و گفتار، احترام متقابل، مسئولیت‌پذیری در بُعد فردی و اجتماعی، شجاعت و ریسک‌پذیری گنجانده شود (هاپکینز^۳، ۲۰۰۷).

شایستگی در حوزه آموزش عالی

شایستگی‌ها به عنوان یک دسته از دانش، خصوصیات، نگرش‌ها و مهارت‌های مرتبط به هم تعریف می‌شوند که تأثیر زیادی بر شغل افراد می‌گذارد و با عملکرد افراد در کار همبستگی دارد و می‌توان آن را با استانداردهای قابل قبول ارزیابی کرد و از طریق آموزش و توسعه بهبود (سانچز، ۲۰۱۰). توسعه شایستگی‌های شهروندی به عنوان یک هدف آموزشی محسوب می‌شود و شهروند خوب فردی است که ویژگی‌هایی مانند: الف) مهارت ارزیابی و انتقاد دیدگاه‌های

^۱- Holden

^۲- Arthur&Buhlin

^۳- hapkins

مختلف؛ ب) تفکر در مورد مسائلی مانند عدالت؛ ج) مشارکت؛ د) پذیرفتن مسئولیت اجتماعی را داشته باشد (تندام و همکاران، ۲۰۱۳).

یکی از اجزای کلیدی برای رشد اقتصادی پایدار و توسعه در اقتصاد جهانی را می‌توان شایستگی‌های سرمایه انسانی در قالب استعدادها مهارت‌ها و قابلیت‌های دانشجویان دانشگاهی دانست (گارسیا و ولدر، ۲۰۰۸). دانشجویان در محیط دانشگاهی به وسیله برنامه‌های آموزشی به شایستگی‌های عمومی و خاص مجهز شده و برای محیط‌های کاری آماده می‌شوند. آنچه تاکنون اتفاق افتاده گویای این مطلب است که برنامه‌های تحصیلی سنتی دانشگاهی پاسخگوی نیاز بازار کار امروز نیست، درحالی که امروزه بازار کار جوامع پیشرفته، به شایستگی‌های خاصی نیاز دارند. تغییرات فناوری در محیط کاری بر ارزش و نوع شایستگی‌های موردنیاز تأثیر قابل‌توجهی گذاشته است این تغییرات موجب جلب توجه محققان در دو حوزه شده است در حوزه اول، محققان به دنبال شناسایی شایستگی‌های موردنیاز دانشجویان برای موفقیت‌های حرفه‌ای و در حوزه دوم، به دنبال پاسخ‌گویی به نحوه ایجاد و توسعه این شایستگی‌ها می‌باشند. معیارها و ویژگی‌های مختلفی که دانشجویان آموزش عالی در دنیای امروز جهت ورود به بازار کار داخلی و بین‌المللی باید از آن بهره‌مند باشند در مجامع مختلف موردبحث قرار گرفته است. به‌طورمثال اورز و همکارانش در سال ۱۹۹۸ به بررسی انطباق بین آموخته‌های دانشجویان در دانشگاه و آنچه برای آن‌ها در محیط کار نیاز است پرداختند آن‌ها در نتایج پژوهش خود بیان نموده‌اند که دارا بودن دانش به‌تنهایی برای جامعه امروز کافی نیست دانشجویان باید قادر باشند خود را با شرایط و تغییرات، منطبق نمایند و دانش‌های آموخته‌شده را برای حل مسائل و مشکلات مورد استفاده قرار دهند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۲).

باتوجه‌به آنچه گفته شد، به‌ویژه ضرورت توجه به زمینه‌های محلی، ملی و جهانی تحقق اهداف برشمرد شده برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی، شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های شهروندی که دربردارنده دانش، نگرش و شایستگی‌های موردنیاز برای بالا بردن کیفیت آموزش شهروندی در دانشگاه‌های ایران و آگاهی هر چه بیشتر دانشجویان در مورد نقش‌های شهروندی‌شان در جامعه و حضور به عنوان یک شهروند حرفه‌ای در سطح جهانی ضروری است؛ لذا انجام چنین بررسی و تحقیقی در نظام آموزش عالی ایران با استفاده از بررسی ادبیات نظری، اسناد بالادستی آموزش عالی و بهره‌گیری از نظرات صاحب‌نظران و خبرگان این حوزه در داخل کشور حائز اهمیت و ضروری به نظر می‌رسد. از این مدل می‌توان برای کمک به

توسعه شایستگی‌های عمومی و اخلاقی دانشجویان در مواجهه با جهان معاصر و منشور و راهنمایی برای مدیران و سیاست‌گذاران حوزه آموزش عالی، جهت رفع موانع و اجرای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی بهره برد.

باتوجه به آنچه گفته شد، تحقیق حاضر در پی پاسخگویی به این مسئله است که باتوجه به اقتضائات عصر جهانی شدن و لزوم توجه به موضوع آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی، مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در نظام آموزش عالی ایران چگونه است؟

۳- روش پژوهش

در این پژوهش از رویکرد آمیخته (طرح اکتشافی متوالی از نوع مقوله‌بندی) استفاده شده است؛ یعنی در مرحله اول (بخش کیفی) از طریق اجرای مصاحبه نیمه ساختارمند و بررسی متون تخصصی، ابعاد و مؤلفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی استخراج شد و در فاز کمی براساس ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی شده در مرحله کیفی، پرسشنامه تدوین و بعد از جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها مدل اولیه ارائه و اعتبار سنجی شد. همچنین، پس از تدوین سازوکارها براساس ضرایب تأثیر، مدل نهایی آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه ارائه شد.

جامعه آماری در بخش کیفی شامل صاحب‌نظران کلیدی و متخصصان حوزه آموزش عالی بوده است که تعداد آن‌ها از طریق روش هدفمند و به تعداد ۱۵ نفر محاسبه شد و در بخش کمی شامل اعضای هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. حجم نمونه با فرمول کوکران به تعداد ۴۰۰ نفر محاسبه شد. روش نمونه‌گیری در بخش کمی طبقه‌ای می‌باشد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مبانی نظری و ادبیات علمی حوزه آموزش شهروند جهانی و آموزش شهروند حرفه‌ای و مصاحبه‌های نیمه ساختارمند بود. برای گردآوری داده‌ها در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. اعتبار داده‌های کیفی از طریق بررسی توسط اعضاء، بازبینی توسط همکاران و بازنگری توسط ناظران خارجی بررسی و تأیید شد. برای محاسبه قابلیت اطمینان یا سازگاری کدگذاری‌های انجام‌شده، از روش «پایایی بین دو کدگذار» استفاده شد در بخش کمی نیز روایی همگرا و واگرا انجام و تأیید شد.

روایی پرسشنامه: از آنجاکه محتوای پرسشنامه، مؤلفه‌هایی را نشان می‌دهد که دارای بالاترین ضریب اهمیت می‌باشند، باتوجه به تأیید سوالات توسط خبرگان، روایی محتوای پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفته است.

پایایی پرسشنامه: در ابتدا جهت انجام آزمون‌های آماری، جهت تأیید قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه کرونباخ آلفا محاسبه شده است. هر قدر همبستگی مثبت بین سؤالات بیشتر شود، میزان کرونباخ آلفا بیشتر خواهد شد و بالعکس هر قدر واریانس میانگین سؤالات بیشتر شود آلفای کرونباخ کاهش پیدا خواهد کرد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که ضریب آلفای کل پرسشنامه ۸۹ درصد می‌باشد که ابزار استفاده شده از پایایی مطلوبی برخوردار است که مقادیر آن در جدول زیر انعکاس یافته است.

جدول ۱- میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه

آل ف ای کر و نبا خ	سؤالات				
۸ ۰ /۱ ۰	8	1	نگرش جهانی و مردم‌سالاری	آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی (۰/۸۹۰)	شایستگی‌های شناختی (۰/۸۳۴)
۸ ۰ /۵ ۰	30	23	شناخت حقوق شهروندی جهانی		
۸ ۵ /۴ ۰	33	31	شناخت نظام‌های بین‌المللی		
۸ ۱ /۹ ۰	40	34	هویت‌گرایی ملی و دینی		
۸ ۰ /۳ ۰	45	41	آگاهی از توسعه پایدار		
۸	99	97	مهارت کسب درآمد و سواد مالی		

۳ /۱ ۰				شایستگی‌های علمی و تخصصی (۰/۸۳۱)
۸ ۲ /۵ ۰	54	46	داشتن روحیه تولید علم	
۸ ۷ /۱ ۰	58	55	حساسیت و کنشگری	
۸ ۲ /۷ ۰	62	59	آینده پژوهی	
۸ ۲ /۹ ۰	77	70	هوشمندی و سواد فرهنگی	شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی (۰/۸۰۹)
۸ ۰ /۳ ۰	110	100	هوشمندی عاطفی	
۸ ۳ /۲ ۰	81	78	تعهد به عدالت اجتماعی	
۸ ۴ /۱ ۰	69	63	مشارکت مدنی	
۸ ۵ /۹ ۰	96	89	آگاهی و تعهد نسبت به صلح جهانی	شایستگی‌های اخلاقی (۰/۸۴۵)
۸ ۰ /۲ ۰	88	82	سواد اخلاقی و معنوی	

۰/۸۰۴	16	9	مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله	شایستگی‌های خودباندگی مستمر (۰/۸۱۲)
۰/۸۲۱	22	17	سواد فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی	

۴- تحلیل تجربی

تحلیل داده‌های کیفی از طریق تکنیک کدگذاری باز، محوری و انتخابی تا استخراج مقولات نهایی و در بخش کمی، تحلیل شکاف اهمیت - عملکرد و مدل یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس انجام شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در ارتباط با سوال اول: ابعاد و مؤلفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی کدام است؟

در تحلیل داده‌های مصاحبه، ابتدا متن هر مصاحبه بررسی شده و باتوجه به جملات و نکات کلیدی در مصاحبه برچسب‌های مفهومی برای آن‌ها انتخاب شده است. پس از کدگذاری اولیه، محقق کدها را با کدهای اولیه‌ای که از بررسی متون تخصصی به دست آمده بود، ترکیب نموده و کدهای مشابه را در طبقات انتزاعی به نام مقولات قرار داده و کدهای ثانویه را تشکیل دادند. در مرحله کدگذاری ثانویه، کدهای اولیه (به علت تعداد فراوان آن‌ها) به کدهای ثانویه تبدیل می‌شوند. چند کد ثانویه تبدیل به یک کد مفهومی می‌شود.

بعد از مقایسه و یکپارچه کردن کدهای هم‌معنی و تکراری، تعداد ۱۱۰ مفهوم، ۱۶ مقوله فرعی و ۵ مقوله اصلی به دست آمد. در (جدول شماره ۲)، نتایج نهایی کدگذاری متون تخصصی و مصاحبه‌ها در پاسخ به سوال ویژه فرعی ۱ ارائه شد.

جدول ۲- ابعاد و مؤلفه‌های آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی

طبقات اصلی	مقوله‌ها
شایستگی‌های شناختی	نگرش جهانی و مردم‌سالاری
	شناخت و رعایت حقوق و وظایف شهروندی جهانی و قانون‌مداری
	شناخت نظام‌های بین‌المللی
	هویت‌گرایی ملی و دینی در فضای جهانی
شایستگی‌های علمی و تخصصی	آگاهی از توسعه پایدار و حساسیت نسبت به محیط‌زیست
	مهارت کسب درآمد و سواد مالی ملی و جهانی
	داشتن روحیه تولید علم و سازندگی علمی

حساسیت و کنشگری در مواجهه با مشکلات و چالش‌های ملی و جهانی	
مرتبط با حوزه تخصصی	
آینده‌پژوهی	
هوشمندی و سواد فرهنگی	شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی
هوشمندی عاطفی	
تعهد به عدالت اجتماعی و برابری اجتماعی	
مشارکت مدنی در سطح محلی، ملی و جهانی	
آگاهی و تعهد نسبت به صلح جهانی و تلاش برای همزیستی مسالمت‌آمیز	شایستگی‌های اخلاقی
سواد اخلاقی و معنوی	
مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله	شایستگی‌های خودبالندگی مستمر
سواد فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی	

با استفاده از نتایج مصاحبه با برخی از صاحب‌نظران دانشگاهی و خبرگان امر سیاست‌گذاری در حوزه آموزش عالی و بررسی مبانی نظری و پژوهشی و اسناد بالادستی آموزش که از بخش کیفی حاصل شد، پرسشنامه اولیه تدوین شد. با استفاده از این پرسشنامه محقق ساخته، میزان اهمیت هر یک از مؤلفه‌های مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در نظام دانشگاهی ارزیابی شد. این پرسشنامه شامل دو بخش اطلاعات جمعیت شناختی و اطلاعات مربوط به مؤلفه‌های مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در نظام دانشگاهی بوده است. تعداد گویه‌های مورد این مقیاس ۱۱۰ گویه بوده و هر یک از آن‌ها به صورت طیف پنج گزینه لیکرت درجه‌بندی شده است.

پس از جمع‌آوری داده‌ها از روش تحلیل عاملی اکتشافی به تقلیل داده‌ها و تعیین عامل‌ها پرداخته شد. در ادامه، معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس برای بررسی فرضیات مدل استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از طریق پرسشنامه جهت ارزیابی مدل انجام شده است؛ سپس کلیه داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای اکسل ۲۰۱۹، اس پی اس اس ۲۶ و اسمارت پی ال اس ۳٫۵ مورد بررسی قرار گرفته است.

^۱- EXCEL2019

^۲- SPSS26

^۳- SMARTPLS3.5

از آزمون تی زوجی برای مقایسه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه استفاده شد.

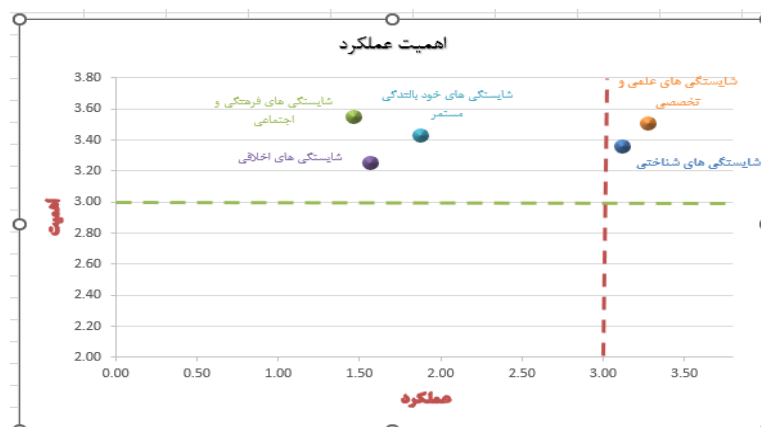
تحلیل داده‌ها در ارتباط با سؤال دوم پژوهش: وضعیت موجود آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه را نشان می‌دهد (جدول شماره ۳).

جدول ۳- آمار توصیفی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	t	تفاوت زوج‌ها					وضعیت موجود-وضعیت مطلوب
			فاصله اطمینان ۹۵ درصد		خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	
			حد بالا	حد پایین				
0.0	345	21.763	1.785	1.488	0.075	0.921	1.636	شایستگی‌های شناختی - شایستگی‌های شناختی
0.0	345	22.121	1.870	1.563	0.078	0.950	1.716	شایستگی‌های علمی و تخصصی - شایستگی‌های علمی و تخصصی
0.0	345	20.002	1.727	1.416	0.079	0.962	1.572	شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی - شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی
0.0	345	20.218	1.861	1.530	0.084	1.027	1.695	شایستگی‌های اخلاقی - شایستگی‌های اخلاقی
0.0	345	- 19.240	- 1.371	- 1.684	0.079	0.972	- 1.528	شایستگی‌های خودباندگی مستمر - شایستگی‌های خودباندگی مستمر

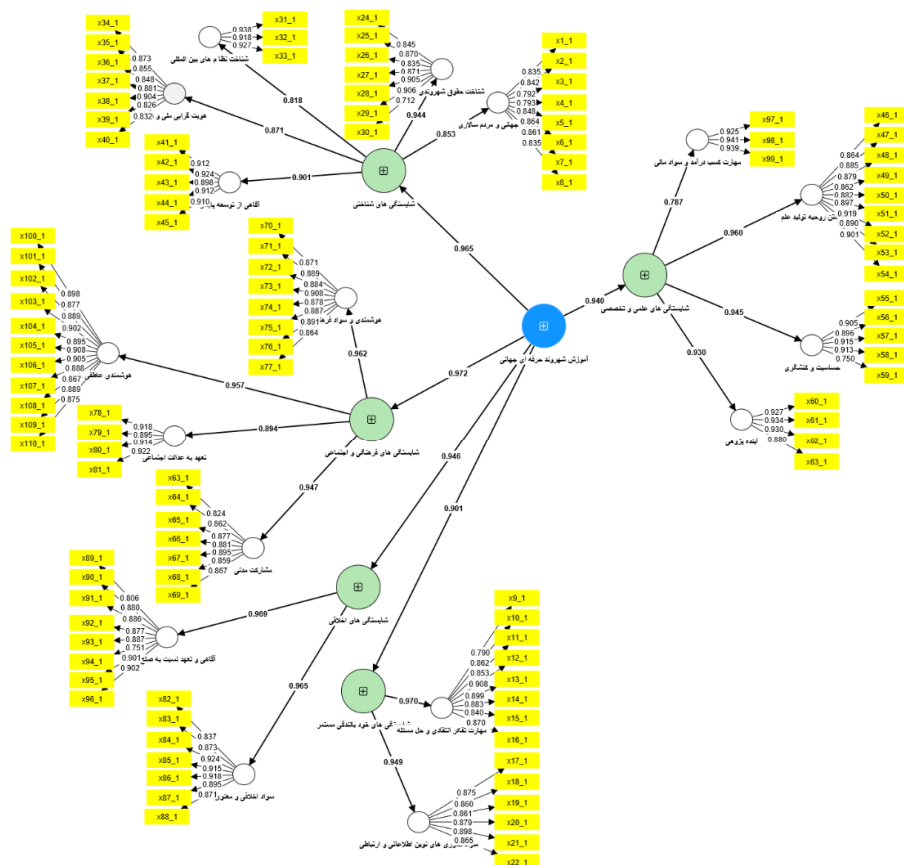
همان‌طور که مشاهده می‌شود، باتوجه به مقدار آماره تی برای تمامی ابعاد که بزرگ‌تر از مقدار بحرانی جدول تی بوده و همچنین مقدار سطح معنی‌داری آن‌ها که کوچک‌تر ۰/۰۵ بوده است؛ بنابراین می‌توان بیان داشت که بین وضعیت موجود و مطلوب برای ابعاد آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه تفاوت معناداری وجود دارد. بعلاوه باتوجه به مقادیر میانگین وضعیت موجود و مطلوب هر یک از این ابعاد می‌توان بیان داشت که میانگین وضعیت موجود به‌وضوح از وضعیت مطلوب پایین‌تر است.

ماتریس تحلیل عملکرد-اهمیت به‌صورت زیر است:

شکل ۲- ماتریس تحلیل عملکرد-اهمیت

ابعاد شایستگی‌های علمی و تخصصی و شایستگی‌های شناختی در ربع ادامه استراتژی فعلی قرار گرفته‌اند. به عبارت بهتر، این ابعاد از نظر پاسخگویان برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه از اهمیت بالایی برخوردار است و عملکرد دانشگاه نیز در این ابعاد مناسب است؛ بنابراین دانشگاه باید این ابعاد را به گونه‌ای که است، حفظ کنند. بُعد شایستگی‌های خودبالتدگی مستمر در ربع ضعف منابع قرار دارد. درواقع این بعد از نظر پاسخگویان اهمیت بالایی دارد، اما عملکرد دانشگاه در این بعد پایین است. این نشان می‌دهد که دانشگاه منابع کمی را صرف این بعد نموده است که دارای اهمیت بالایی است؛ بنابراین لازم است هزینه‌ها و منابع بیشتری را صرف این بعد نموده و به بهبود ابعاد فراهم‌کننده خودبالتدگی مستمر اختصاص دهند. بُعد شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی در ربع ضعف منابع قرار دارد. درواقع این بعد از نظر پاسخگویان اهمیت بالایی دارد، اما عملکرد دانشگاه در این بعد پایین است. این نشان می‌دهد که دانشگاه منابع کمی را صرف این بعد نموده است که دارای اهمیت بالایی است؛ بنابراین لازم است هزینه‌ها و منابع بیشتری را صرف این بعد نموده و به بهبود ابعاد فراهم‌کننده بعد شایستگی‌های اخلاقی اختصاص دهند.

شکل ۳- مدل اندازه‌گیری آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در حالت تخمین ضرایب استاندارد

همان‌طور که در شکل شماره ۳ مشاهده می‌شود، بیشتر بارهای عاملی مرتبط با آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی بیشتر از ۰/۷ می‌باشند؛ بنابراین مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی همگن بوده و نیاز به حذف و اصلاح وجود ندارد.

تحلیل داده‌ها در ارتباط با سؤال سوم پژوهش: سازوکارهای اجرایی آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه کدامند؟ برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه‌ها باید سازوکارهای اجرایی را به کار گرفت تا بتوان شهروندان حرفه‌ای را تربیت کرد تا در سطح ملی و جهانی تأثیرگذار باشند. استخراج ابعاد اصلی و مؤلفه‌های سازوکارهای اجرایی با استفاده از

مصاحبه نیمه ساختارمند و به صورت کیفی انجام شد که در بخش‌های قبلی به طور کامل شرح داده شده است، سازوکارهای اجرایی در دو بعد آموزش رسمی و آموزش غیررسمی و در ۴ مؤلفه اصلی به شرح زیر طبقه‌بندی گردیده‌اند (جدول شماره ۴).

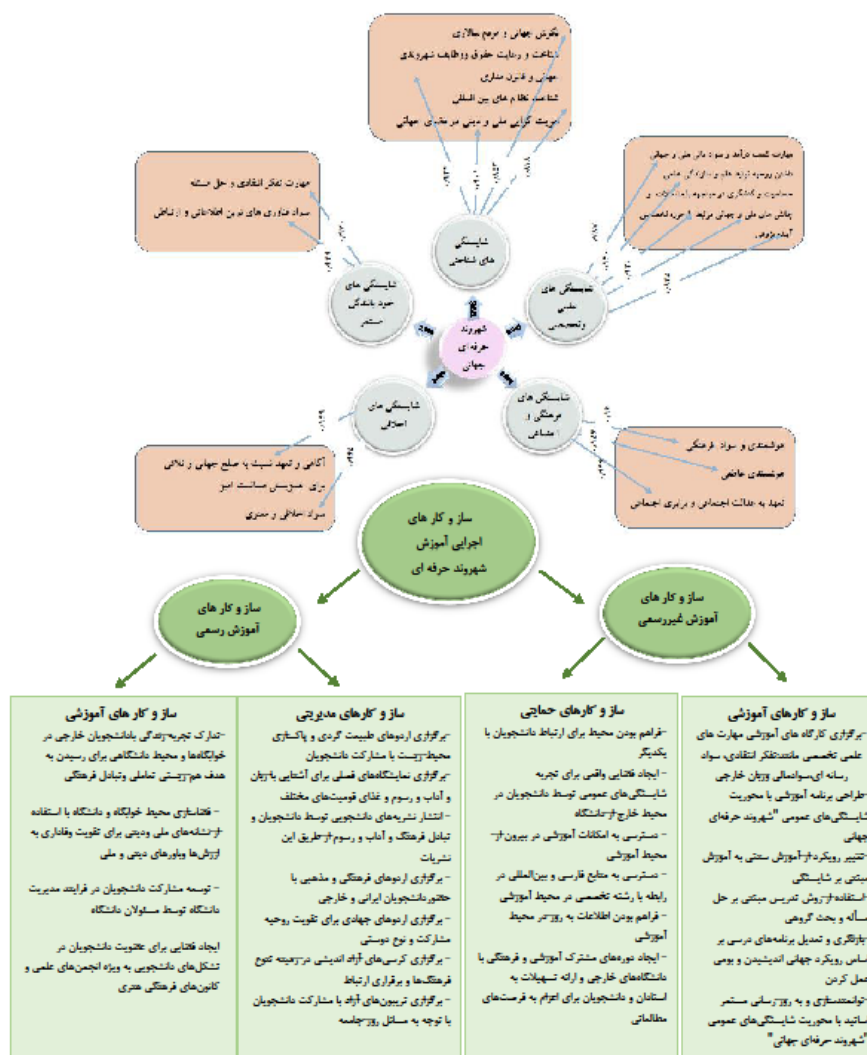
جدول ۴- سازوکارهای اجرایی آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی

آموزشی	سازوکارهای آموزش رسمی	برگزاری کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های علمی تخصصی مانند: تفکر انتقادی، سواد رسانه‌ای، سواد مالی و زبان خارجی
		طراحی برنامه آموزشی با محوریت شایستگی‌های عمومی «شهروند حرفه‌ای جهانی»
		تغییر رویکرد از آموزش سنتی به آموزش مبتنی بر شایستگی
		تشویق برای جستجوی حقایق از طریق پرسشگری
		پرسش و پاسخ با دانشجویان برای ارزشیابی مطالب
		ارتباط و تعامل دوطرفه دانشجویان با اساتید در محیط کلاس
		تشویق دانشجویان به بحث در کلاس برای تصمیم‌گیری بهتر
		استفاده از روش تدریس مبتنی بر حل مسئله و بحث گروهی
		توانمندسازی و به‌روزرسانی مستمر اساتید با محوریت شایستگی‌های عمومی «شهروند حرفه‌ای جهانی»
		بازنگری و تعدیل برنامه‌های درسی بر اساس رویکرد جهانی اندیشیدن و بومی عمل کردن
		تشویق کار گروهی در بین دانشجویان برای حل یک مسئله
		گنجانیدن زندگینامه افراد دانشمند هر رشته در برنامه درسی دانشجویان
		فراهم بودن محیط برای ارتباط دانشجویان با یکدیگر
مدیریتی		ایجاد فضایی واقعی برای تجربه شایستگی‌های عمومی توسط دانشجویان در محیط خارج از دانشگاه
		دسترسی به امکانات آموزشی در بیرون از محیط آموزشی
		دسترسی به منابع فارسی و بین‌المللی در رابطه با رشته تخصصی در محیط آموزشی
		فراهم بودن اطلاعات به‌روز در محیط آموزشی
		ایجاد دوره‌های مشترک آموزشی و فرهنگی با دانشگاه‌های خارجی و ارائه تسهیلات به استادان و
		دانشجویان برای اعزام به فرصت‌های مطالعاتی
آموزشی	سازوکارهای	برگزاری اردوهای طبیعت‌گردی و پاک‌سازی محیط‌زیست با مشارکت دانشجویان

آموزش غیررسمی	برگزاری نمایشگاه‌های فصلی برای آشنایی با زبان و آداب‌ورسوم و غذای قومیت‌های مختلف
	انتشار نشریه‌های دانشجویی توسط دانشجویان و تبادل فرهنگ و آداب‌ورسوم از طریق این نشریات
	برگزاری اردوهای فرهنگی و مذهبی با حضور دانشجویان ایرانی و خارجی
	برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی در زمینه تنوع فرهنگ‌ها و برقراری ارتباط
	برگزاری اردوهای جهادی برای تقویت روحیه مشارکت و نوع‌دوستی
	برگزاری تربیون‌های آزاد با مشارکت دانشجویان باتوجه به مسائل روز جامعه
	تدارک تجربه زندگی با دانشجویان خارجی در خوابگاه‌ها و محیط دانشگاهی برای رسیدن به هدف هم‌زیستی تعاملی و تبادل فرهنگی
حمایتی	فضاسازی محیط خوابگاه و دانشگاه با استفاده از نشانه‌های ملی و دینی برای تقویت وفاداری به ارزش‌ها و باورهای دینی و ملی
	توسعه مشارکت دانشجویان در فرایند مدیریت دانشگاه توسط مسئولان دانشگاه
	تشویق دانشجویان برای عضویت در تشکلهای دانشجویی به‌ویژه انجمن‌های علمی و کانون‌های فرهنگی هنری

تحلیل داده‌ها در ارتباط با سوال کلی پژوهش: چه مدلی برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی می‌توان ارائه داد؟

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدلی برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه بود و سازوکارهای اجرایی آموزش نیز در کنار این مدل استخراج و به مدل اضافه گردید. برای ارائه مدل آموزش دو محور مورد توجه است. یکی این که چه چیزی را آموزش دهیم و دیگر این که چگونه آموزش دهیم. این دو مدل به هر دو محور توجه و تأکید دارد. در محور محتوا شایستگی‌هایی که یک فرد باید کسب کند تا شهروند حرفه‌ای جهانی باشد استخراج شده است و در بحث چگونگی به سازوکارهای آموزش اشاره شده است.

شکل ۴- نمودار شهروند حرفه‌ای جهانی و سازوکارهای اجرایی آموزش آن

۵- نتیجه گیری

آموزش شهروندی جهانی به عنوان یک روند آموزش جهانی، به تازگی توسط بسیاری از نظام‌های آموزشی به منظور آموزش دانشجویان برای آماده‌سازی جوانان برای مشارکت در جامعه جهانی به کار گرفته شده است (یمین، گورن و مکسول^۱، ۲۰۱۸) و به عنوان یک پارادایم در حال شکل‌گیری و چشم‌انداز آموزشی نوین که به نظریه پردازان، سیاست‌گذاران و متخصصان اجازه می‌دهد تا موضوعات قدیمی را مجدداً مفهوم‌سازی کنند (طاروزی و اینگواگاتیو، ۲۰۱۸). به بیانی دیگر، در عصر به هم پیوستگی جهانی، دنیا با چالش‌هایی عظیم و همچنین فرصت‌هایی مواجه است که نیازمند الگوهای جدید آموزش می‌باشد که از منظر عقلانیت ابزاری ایجاد نشده‌اند؛ لذا این مسئله مطرح است که آیا تجربیات آموزشی کنونی، دانش، مهارت و ارزش‌های مورد نیاز دانشجویان برای فهم بنیادین آنچه در جهان در حال رخ دادن است را فراهم می‌کند؟ آیا فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی به ما چگونگی تأثیرگذاری مسائل جهانی بر زندگی، جوامع، ملت‌ها و به صورت کلی سیاره‌ای که در آن زندگی می‌کنیم را آموزش می‌دهد؟ (بوسوی و تورس^۲، ۲۰۱۹). از سوی دیگر، تغییرات بسیار سریع آرمانی در نظام مدیریت دانش و مدیریت آموزش عالی جهان، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی را با چالش‌های جدیدی مواجه کرد، چراکه حس کردند با توجه به تغییرات محیطی ناچار به تجدیدنظر و بازاندیشی در فرایندهای یاددهی و یادگیری می‌باشند و از طرفی نیز، انتظارات جدید یادگیرندگان، آن‌ها را بر آن داشت تا در ارتقای سطح کیفیت خود بکوشند. این امر تغییر مرزهای حرفه‌ای را در نظام آموزشی را می‌طلبد. فرآیند جهانی‌شدن و لزوم خلق و توسعه انسان دانا، خصوصیات ویژه‌ای را برای شهروند مطلوب قرن بیست و یکم برمی‌گزیند که محققان آن‌ها را با نام‌ها و خصوصیات مختلفی برشمرده‌اند. (مزینی، ۱۳۹۷).

به اعتقاد هاپکینز (۲۰۰۷) تربیت شهروند حرفه‌ای نیازمند آن است که در برنامه‌های درسی نظام آموزشی، مفاهیمی همچون انسانیت، صداقت در رفتار و گفتار، احترام متقابل، مسئولیت‌پذیری در بُعد فردی و اجتماعی، شجاعت و ریسک‌پذیری گنجانده شود. حال یکی از مسائل مهمی که در رابطه با مفهوم شهروند و شهروندی وجود دارد، این است که چگونه می‌توان آن را تعلیم و آموزش داد تا براساس آن شاهد اجرای صحیح آن در جامعه و شناخت وظایف و

^۱- Yemin; Goren; Maxwell

^۲- Busoy, Torres

تکالیف مبتنی بر آن بود. در گزارش اخیر مطالعه تربیت شهروندی انجمن بین‌المللی ارزشیابی و پیشرفت تحصیلی آماده است که تمامی جوامع معاصر دارای این نگرانی و دل‌مشغولی عمیق هستند که چگونه نوجوانان و جوانان را برای زندگی شهری و شهروندی آماده کنند و راه و رسم مشارکت در مسائل اجتماعی را به آن‌ها بیاموزند. در همین گزارش آمده است که تربیت شهروندانی فعال و مؤثر یکی از هدف‌های مهم کلیدی در برنامه درسی بسیاری از کشورها بوده است (موک و لی، ۲۰۱۷).

براساس مطالعه در ادبیات و پیشینه پژوهش، مبانی نظری و نظرات پژوهشگر، مجموعاً ۵ بعد کلیدی و ۱۶ مؤلفه برای آموزش شهروند حرفه‌ای شناسایی گردید که این شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مبنای تدوین مدل را فراهم ساخت. پژوهشگر پس از مطالعه و بررسی مدل پیشنهادی را مشتمل بر فلسفه، اهداف و مبانی نظری تدوین نمود. عناصر اصلی مدل و مؤلفه‌های آن از طریق روایی محتوا و پایایی محاسبه گردید. ارتباط بین ۱۶ مؤلفه با یکدیگر ارتباط معنادار و قوی است. نتایج آماری داده‌های توصیفی و استنباطی حاکی از برآزش مدل پیشنهادی از نظر اعضای هیئت علمی و متخصصان آموزش عالی با مقیاس ۹۶/۰ می‌باشد و بار عاملی هر یک از مؤلفه‌ها مشخص گردید.

مسئله مهمی که ذهن پژوهشگر را بر آن داشت تا به دنبال موضوع شهروندی حرفه‌ای و جهانی باشد و در این موضوع پژوهش انجام دهد، این است که باوجود تغییرات سریع و پرشتاب در سطح جهان که امروزه شاهد آن هستیم، آیا دانشجویان که آینده‌سازان این عرصه در سطح ملی و جهانی هستند، آمادگی ورود به دنیای خارج از دانشگاه را دارند؟ این عرصه می‌تواند عرصه کار و تجارت، دنیای علمی و پژوهشی و یا حتی جامعه باشد. حضور جوانان در عرصه‌های مختلف بعد از پایان تحصیلات آکادمیک، نیازمند کسب مهارت‌ها و شایستگی‌هایی است که منجر به حضوری مؤثر و پررنگ در هر کدام از این حوزه‌ها شود. در صورت غفلت از این مسئله و عدم تلاش سیاست‌گذاران و مدیران حوزه آموزش عالی، با چالش و معضل بزرگی در آینده مواجه خواهیم شد. به‌عنوان مثال می‌توان به دوران شیوع بیماری کرونا در جهان اشاره کرد که بسیار سخت و طاقت‌فرسا بود و می‌توان گفت که همین شایستگی‌های عمومی سبب پیروز شدن انسان‌ها در مقابل این بیماری مهلک شد. داشتن دانش و تخصص بالا برای مهار بیماری در کنار شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی، مشارکت جمعی و همدلی و تلاش برای بقای انسان‌ها جان تازه‌ای به جهان وحشت‌زده داد و انسان‌ها بار دیگر پیروز شدند.

مسئله دیگری که سبب پیگیری و تلاش پژوهشگر شد، توجه به سند تحول و تعالی دانشگاه آزاد اسلامی است. هدف دانشگاه آزاد اسلامی تحول سازنده کشور و در مرحله بعد جهان می‌باشد و برای دست یافتن به این هدف متعالی، می‌باید دانشجویانی تربیت کنیم که در تغییر و تحول جامعه خود نقش مؤثر و سازنده داشته باشند. یافته اصلی این پژوهش ارائه مدلی است که می‌تواند به حل این مسئله کمک کند. این مدل مشخص کرده است برای این که شهروندانی واجد این شایستگی‌ها داشته باشیم، محتوای آموزش چه باید باشد و این محتوا با چه روش و سازوکارهایی به آن‌ها آموزش داده شود.

باتوجه به نتایج پژوهش، می‌توان بیان داشت که بین وضعیت موجود و مطلوب برای ابعاد آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه تفاوت معناداری وجود دارد. به علاوه، باتوجه به مقادیر میانگین وضعیت موجود و مطلوب هر یک از این ابعاد می‌توان بیان داشت که میانگین وضعیت موجود به وضوح از وضعیت مطلوب پایین تر است. بُعد شایستگی‌های علمی و تخصصی دارای بالاترین درجه عملکرد و به ترتیب شایستگی‌های شناختی، شایستگی‌های خودبالندگی مستمر، شایستگی‌های اخلاقی و درنهایت، شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته‌اند. بعد شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی، دارای بالاترین درجه اهمیت بوده، سپس شایستگی‌های علمی و تخصصی، شایستگی‌های خودبالندگی مستمر، شایستگی‌های شناختی و درنهایت، شایستگی‌های اخلاقی قرار گرفته‌اند. ابعاد شایستگی‌های علمی و تخصصی و شایستگی‌های شناختی در ربع ادامه استراتژی فعلی قرار گرفته‌اند. به عبارت بهتر، این ابعاد از نظر پاسخگویان برای آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه از اهمیت بالایی برخوردار است و عملکرد دانشگاه نیز در این ابعاد مناسب است؛ بنابراین، دانشگاه باید این ابعاد را به گونه‌ای که است، حفظ کنند. دانشگاه در آموزش مؤلفه‌های «نگرش جهانی و مردم‌سالاری، شناخت و رعایت حقوق و وظایف شهروندی جهانی و قانون‌مداری، شناخت نظام‌های بین‌المللی، هویت‌گرایی ملی و دینی در فضای جهانی، آگاهی از توسعه پایدار و حساسیت نسبت به محیط‌زیست» و «مهارت کسب درآمد و سواد مالی ملی و جهانی، داشتن روحیه تولید علم و سازندگی علمی، حساسیت و کنشگری در مواجهه با مشکلات و چالش‌های ملی و جهانی و مرتبط با حوزه تخصصی، آینده‌پژوهی» راه درستی را در پیش گرفته است و بهتر است که در آموزش این شایستگی‌ها همین سیاست را ادامه دهد.

اما در بُعد شایستگی‌های خودبالندگی مستمر در ربع ضعف منابع قرار دارد. درواقع، این

بعد از نظر پاسخگویان اهمیت بالایی دارد، اما عملکرد دانشگاه در این بعد پایین است. این نشان می‌دهد که دانشگاه منابع کمی را صرف این بعد که دارای اهمیت بالایی است، نموده است؛ بنابراین، لازم است هزینه‌ها و منابع بیشتری را صرف این بعد نموده و به بهبود ابعاد فراهم‌کننده خودبستگی مستمر اختصاص دهند. مؤلفه‌های این شایستگی که شامل «مهارت تفکر انتقادی و حل مسئله، سواد فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی» می‌باشند باید تقویت شوند.

بعد شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی که شامل مؤلفه‌های «هوشمندی و سواد فرهنگی، هوشمندی عاطفی، تعهد به عدالت اجتماعی و برابری اجتماعی، مشارکت مدنی در سطح محلی، ملی و جهانی» می‌باشد، در ربع ضعف منابع قرار دارد. درواقع این بعد از نظر پاسخگویان اهمیت بالایی دارد، اما عملکرد دانشگاه در این بعد پایین است. این نشان می‌دهد که دانشگاه منابع کمی را صرف این بعد نموده است که دارای اهمیت بالایی است؛ بنابراین لازم است هزینه‌ها و منابع بیشتری را صرف این بعد نموده و به بهبود ابعاد فراهم‌کننده شایستگی‌های فرهنگی و اجتماعی اختصاص دهند.

بعد شایستگی‌های اخلاقی در ربع ضعف منابع قرار دارد. مؤلفه‌های این بعد شامل «آگاهی و تعهد نسبت به صلح جهانی و تلاش برای همزیستی مسالمت‌آمیز، سواد اخلاقی و معنوی» می‌باشد. درواقع این بعد از نظر پاسخگویان اهمیت بالایی دارد، اما عملکرد دانشگاه در این بعد پایین است. این نشان می‌دهد که دانشگاه منابع کمی را صرف این بعد نموده است که دارای اهمیت بالایی است؛ بنابراین لازم است هزینه‌ها و منابع بیشتری را صرف این بعد نموده و به بهبود ابعاد فراهم‌کننده بعد شایستگی‌های اخلاقی اختصاص دهند.

تاکنون پژوهش مستقلی درباره آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی انجام نشده است، اما به‌طور خلاصه نتایج پژوهش حاضر از جهاتی با برخی از پژوهش‌ها همسو می‌باشد که در زیر به چند مورد از نتایج پژوهش‌های مذکور اشاره می‌شود:

این پژوهش تا حدودی با پژوهش روزبه و همکاران (۱۳۹۹)، جعفری (۱۳۹۸)، بایسال (۲۰۲۰) و شریفی (۱۳۹۶) که به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های شهروند جهانی و حرفه‌ای می‌پردازد هم‌راستا می‌باشد و همچنین با پژوهش ساعد (۱۳۹۹) که در پژوهش خود به ابعاد و مؤلفه‌های شهروندی دانشگاهی و جوانب شهروندی دانشگاهی دست یافت هم‌راستا است. پژوهش حاضر با پژوهش هوری و همکاران (۲۰۱۸) که به مفهوم شهروندی جهانی و توصیف آن پرداختند و توانستند چارچوب مناسب برای توصیف تعاریف نظری در آموزش شهروند جهانی را پیشنهاد

دهند هم‌راستا است.

نتایج این پژوهش همچنین بیان‌کننده اعتبار مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در نظام آموزش عالی ایران است؛ لذا می‌تواند در بازنگری سیاست‌های آموزشی در خصوص این موضوع و همچنین تهیه محتوای آموزشی مناسب برای دانشجویان و از سوی سیاست‌گذاران نظام آموزشی مورد توجه قرار گیرد. از آنجایی که هدف و وظیفه دانشگاه‌ها در نظام جمهوری اسلامی ایران تربیت و آموزش انسان متعالی می‌باشد، به نظر می‌رسد که گفتمان فعلی شهروندی جهانی تحت تأثیر دیدگاه‌های موجود و حاکم بر نظام آموزش عالی کشور گفتمان علمی و تخصصی در این حوزه می‌باشد و به بعد فرهنگی و اجتماعی با توجه به اهمیت بسیار بالای آن توجه ویژه‌ای نمی‌شود. شایسته است به این بُعد از ابعاد شهروند حرفه‌ای جهانی اهمیت لازم صورت پذیرد. یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر که نشان از اعتبار و برآزش قوی مدل آموزش شهروند حرفه‌ای جهانی در دانشگاه بر اساس دیدگاه‌های خبرگان و اعضای هیئت علمی دارد، می‌تواند مورد توجه در امر سیاست‌گذاری آموزشی قرار گیرد.

منابع

- آرونتن، محمود؛ دیناروند، حسن؛ رحمانی، جهانبخش (۱۳۹۹). مبانی ارزش‌شناسی تربیت شهروندی در آموزش و پرورش ایران، فصلنامه علمی پژوهشنامه تربیتی دانشگاه آزاد واحد بجنورد، سال پانزدهم، شماره ۶۲: ۳۲-۱.
- اتابکی، مژگان (۱۳۹۲). آموزش خودکنترلی لازمه پرورش شهروندان حرفه‌ای، دومین همایش ملی علوم مدیریت نوین: گرگان.
- جعفری، سکینه (۱۳۹۸). شناسایی و رواسنجی مؤلفه‌های تربیت شهروند جهانی از نظر صاحب‌نظران: یک پژوهش آمیخته، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، دوره یازدهم، شماره ۲: ۱۵۳-۱۷۴.
- رشیدی، زهرا (۱۳۹۶). مفهوم‌پردازی شهروند جهانی از منظر صاحب‌نظران آموزش عالی: مطالعه‌ای زمینه‌ای، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، دوره بیست و سوم، شماره ۲: ۹۳-۱۱۴.
- روزبه، فهیمه؛ نادری، عزت‌اله؛ سیف‌نراقی، مریم (۱۳۹۹). الگوی برنامه درسی «اخلاق کاربردی» بر مبنای مؤلفه‌های شهروند جهانی، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال چهارم، شماره ۱۵: ۴۸-۵۳.
- شاه‌حسینی، محمدعلی؛ پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۹۱). شناسایی شایستگی‌های مطلوب دانشجویان مقطع کارشناسی رشته مدیریت، با تمرکز بر رویکرد اسلامی-ایرانی، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال هشتم، شماره ۳: ۳۹۵-۴۱۲.
- ساعد موچشی، لطف‌اله؛ سلیمی، جمال؛ عزیزی، نعمت‌اله (۱۳۹۹). مطالعه مفهوم و ابعاد شهروندی دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران؛ دلالت‌هایی در برنامه‌ریزی آموزشی، مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، دوره هشتم، شماره ۱۶: ۲۰۳-۲۳۹.
- شریفی، اصغر؛ اسلامی، فاطمه (۱۳۹۱). جایگاه دانشگاه قرن بیست و یک در تربیت شهروند جهانی، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزش و جهانی شدن، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- کشاوری، یوسف؛ امین‌یادختی، علی‌اکبر (۱۳۹۹). تدوین و آزمون الگوی آموزش شهروندی جهانی در نظام آموزش و پرورش ایران، اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره هفدهم، شماره ۱: ۱۱۳-۱۳۶.
- مزینی، مینا؛ اولادیان، معصومه؛ ایمانی، محمدنقی (۱۳۹۷). شناسایی عوامل اثرگذار بر تربیت شهروند حرفه‌ای در عصر دانایی محوری در نظام آموزش و پرورش ایران، تحقیقات مدیریت آموزشی، دوره دهم، شماره ۳۷: ۳۵-۶۲.
- هاشمی، شهناز (۱۳۸۹). تربیت شهروندی در کشور ژاپن، پژوهش‌های مدیریت، دوره نهم، شماره ۲: ۲۸-۳۸.

- Arthur, J., & Bohlin, K. (Eds.). (2005). *Citizenship and higher education: The role of universities in communities and society*. Routledge.
- Ashraf, M. A., Tsegay, S. M., & Ning, J. (2021). Teaching global citizenship in a Muslim-majority country: Perspectives of teachers from the religious, national, and international education sectors in Pakistan. *Religions*, 12(5), 348.
- Bosio, E., & Torres, C. A. (2019). Global citizenship education: An educational theory of the common good? A conversation with Carlos Alberto Torres. *Policy Futures in Education*, 17(6), 745-760.
- Baysal, S., & Tanriseven, I. (2020). Global Citizenship: From the Lens of the Education Faculty Instructors. *International Journal of Progressive Education*, 16(5), 106-120.
- Bozyk, P. (2019). *Globalization and the transformation of foreign economic policy*. Routledge.
- Chu, A. (2003). Higher Education Producing Citizen-Scholars. Available at: <http://WWW.Utexas.edu>.
- García-Aracil, A., & Van der Velden, R. (2008). Competencies for young European higher education graduates: labor market mismatches and their payoffs. *Higher Education*, 55, 219-239.
- Holden, C. (2006). Concerned citizens: children and the future. *Education, Citizenship and Social Justice*, 1(3), 231-247.
- Hopkins, Gary (2007) Curriculum/training Citizenship's
- Lombardo, T. J. (2015). Making urban citizens: Civility and civic virtue in the modern metropolis.
- Horey, D., Fortune, T., Nicolacopoulos, T., Kashima, E., & Mathisen, B. (2018). Global citizenship and higher education: A scoping review of the empirical evidence. *Journal of Studies in International Education*, 22(5), 472-492.
- Mok, M., & Lee, W. O. (2017). Paradigm shifts in assessment for learning: A secondary analysis of the international civic and citizenship study (ICCS) 2009. *Life in Schools and Classrooms: Past, Present and Future*, 527-552.
- Marshall, H. (2005). Developing the global gaze in citizenship education: Exploring the perspectives of global education NGO workers in England. *International Journal of Citizenship and Teacher Education*, 1(2), 76-92.
- Massaro, V. R. (2022). Global citizenship development in higher education institutions: A systematic review of the literature. *Journal of Global Education and Research*, 6(1), 98-114.
- Oxfam. (2015). Education for Global Citizenship: A guide for schools Retrieved from: <http://www.oxfam.org.uk/education/global-citizenship/global-citizenship-guides>.

- Rüland, J. (2019). Good global citizen? ASEAN's image building in the United Nations. *Asia pacific business review*, 25(5), 751-771.
- Richardson, S. (2015). *Cosmopolitan learning for a global era: Higher education in an interconnected world*. Routledge.
- Soh, K. (2017). Fostering student creativity through teacher behaviors. *Thinking Skills and creativity*, 23, 58-66.
- Sánchez, J. C. (2011). University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation. *International entrepreneurship and management journal*, 7, 239-254.
- Sim, J. B. Y., Chua, S., & Krishnasamy, M. (2017). "Riding the citizenship wagon": Citizenship conceptions of social studies teachers in Singapore. *Teaching and Teacher Education*, 63, 92-102.
- Tarozzi, M., & Inguaggiato, C. (2018). Implementing global citizenship education in EU primary schools: The role of government ministries. *International Journal of Development Education and Global Learning*, 10(1), 21-38.
- Ten Dam, G. T., Geijsel, F. P., Ledoux, E. G., & Meijer, E. J. (2013). Citizenship of students and social desirability: Living apart together?. *International Journal of Educational Research*, 62, 229-238.
- Yemini, M., Goren, H., & Maxwell, C. (2018). Global citizenship education in the era of mobility, conflict and globalisation. *British Journal of Educational Studies*, 66(4), 423-432.